

The author proved that the model provides the opportunity to reflect, recreate individual readiness of future masters of tourism with a view to understanding its forecasting features, operation and further successful implementation in educational practice. The author researched and proposed algorithm productive use of the system model of training future tourism masters in the field of higher education. Based on the results of research made a some conclusion. Further prospective research directions are also provided. Perspective directions of the following researches the author sees in the theoretical analysis of organizational and pedagogical conditions of professional training of masters in tourism.

Keywords: *future masters of tourism; higher education; methodology; organizational and pedagogical conditions; professional training; system model.*

Стаття надійшла до редакції 20.02.2017

Прийнято до друку 23.03.2017

УДК 378:355.232

Наталія Замотаєва

ORCID iD 0000-0001-5759-5488

старший викладач кафедри гуманітарної та
соціально-економічної підготовки факультету підготовки офіцерів запасу,
НУОУ імені Івана Черняхівського,
м. Київ, вул. Авіаконструктора Антонова, буд.2/32
zamotaeva.n@mail.ru

РОЗВИТОК КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних основ дослідження актуальної проблеми розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін вищого військового навчального закладу у системі післядипломної педагогічної освіти, доведено визначальну роль культуротворчості для формування компетентних військових педагогів-гуманітаріїв. Обґрунтовано сутність культуротворчої компетентності викладача гуманітарних дисциплін вищого військового навчального закладу, визначено її структуру та критерії розвитку.

Встановлено, що серед психолого-педагогічних умов формування культуротворчої компетентності розглядають такі: створення сприятливого мікроклімату у навчальному середовищі, спрямованого на задоволення освітніх потреб особистості; налагодження діалогічної взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу; використання активних технологій навчання. Їх реалізація забезпечить активізацію творчих можливостей, розвиток уяви, образного мислення, здатності до творчості викладачів гуманітарних дисциплін вищих військових навчальних закладів.

Ключові слова: *викладачі гуманітарних дисциплін, вищі військові навчальні заклади, культуротворча компетентність, культуротворчий підхід, культуротворчість, професійна компетентність.*

Вступ. Пріоритетними завданнями розвитку вітчизняної вищої школи є «реформування системи освіти, в основу якої покладатиметься принцип пріоритетності людини; ...модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу» (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013). Впровадження компетентнісного підходу у вищій військовій школі передбачає переорієнтацію із знаннєцентричної (накопичувальної, депозитарної – термін П. Фрейре (Фрейре П., 2004, с.54) моделі організації освітнього процесу на результативну, спрямовану на опанування майбутніми фахівцями

сукупності взаємопов'язаних особистісних якостей (компетенцій), утворення яких забезпечується відповідними знаннями, уміннями, навичками, досвідом і способами діяльності. У цьому контексті важливого значення набуває проблема підготовки компетентних викладачів у системі неперервної педагогічної освіти, формування у них гуманістичного світогляду, морально-етичних цінностей, естетичних смаків і культури спілкування. Викладач гуманітарних дисциплін ВВНЗ має володіти не лише фаховими знаннями та вміннями, але й культурним досвідом, здатністю примножувати його, використовувати виховний

потенціал мистецтва і творчості у власній професійній діяльності. Актуальність статті зумовлена суперечностями між традиційною системою післядипломної освіти, що ґрунтується на сциентистському підході, та сучасними вимогами до підготовки компетентних військових викладачів, здатних цілісно підходити до організації гуманітарної підготовки військовослужбовців у ВВНЗ, успішно розв'язувати освітньо-виховні цілі, самостійно долати проблеми, вирішувати конфлікти. Традиційна вузівська практика зорієнтована на опанування професійних знань, умінь і навичок, що значно обмежує освітній процес, гальмує розвиток інноваційного культуротворчого потенціалу кожного військового педагога-гуманітарія.

Фундаментальні засади порушеної проблеми закладені у працях В. Андрущенка, О. Антонової, А. Вітченка, Л. Губерського, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Ільїна, В. Кан-Каліка, В. Кременя, Н. Кузьміної, М. Михальченка, С. Сисоєвої, Д. Чернілевського та інших вчених.

Дослідження феномену культуротворчості дозволило виявити певні розходження в розумінні культури та її впливу на особистість. Прибічники культурологічного підходу під поняттям «культура» розглядають і сукупність матеріальних та духовних цінностей, і духовне життя суспільства, і спосіб людської діяльності. Цей підхід відзначається об'єктивним характером впливу на людину за допомогою кращих здобутків світової культури.

Представники культуротворчого підходу не схильні вважати культуру як щось самоцінне і самодостатнє, а тому діяльність людини вони витлумачують як таку, що спрямована на творчість, саморозвиток і самореалізацію. Основою цього підходу є суб'єктивність, результатом творчої діяльності має стати самотворення особистості.

Концептуального значення набуває теза сучасних методологів про недоцільність ставлення до людини як споживача готових знань, оскільки вона завжди постає як «творець і творіння культури» (Кремень В. Г., Ільїн В. В., 2012., с. 325).

Дослідники сходяться на думці, що «знання самі по собі ще не забезпечують розвитку, навіть інтелектуального. <...> Знання – основа, плацдарм розвивального навчання, проміжний, але не його підсумковий результат» (Зягвязинський В. І., 1987, с. 10). А отже і сучасна освіта не повинна обмежуватись реалізацією традиційних цілей. «Поряд із провідними традиційними функціями – освітньою, виховною і розвивальною – освіті та її інститутам доводиться все більш повно брати на себе функції культуронаступності та культуротворчості...» (Зягвязинський В. І., 1987, с. 12).

Ментального забарвлення порушеній проблемі надають методологічні спроби розкрити особливості вітчизняної вищої освіти шляхом її зіставлення із західною. «Там школа, освіта – інститут сучасної цивілізації, що ставить метою

насамперед професійну підготовку людини до певного виду діяльності. Вона – досить прагматична, вузькоспеціалізована, навмисно технологічна й утилітарна. Наша ж школа з її схильністю до світоглядних і гуманітарних аспектів освіти – інститут передусім культури, що вирішує завдання підготовки людини не тільки до професійного, а й до соціального життя, що дає їй навички і знання такого життя, дозволяє бути не тільки фахівцем, а й громадянином» (Кремень В. Г., Ільїн В. В., 2012., с. 257-258). Таким чином маємо підстави для твердження, що культуротворчий підхід сприятиме закріпленню і зміцненню такої важливої функції освіти, як соціалізація особистості, забезпеченню цілісної підготовки викладача до реалізації освітньо-виховних цілей вищої військової школи.

Проблему залучення особистості, зокрема і майбутніх педагогів, до культуротворчої діяльності розкрито у наукових розвідках останніх років. На основі проведеного аналізу встановили, що на сьогодні розглянуто феномен культуротворчості з позицій філософсько-освітнього дискурсу та окреслено принципи творчого самовиявлення суб'єкта культури (С. О. Черепанова, 2015), створено концептуальну модель культуротворчого процесу на підставі виявлення природи і атрибутивних характеристик культуротворчості як здатності людини і як процесуальної реалізації цієї здатності в історично розвиваючій культурній реальності (В. М. Леонтьєва, 2003), розроблено та обґрунтовано педагогічну систему, що забезпечує формування майбутніх учителів суб'єктами культуротворчої праці (О. І. Жорнова, 2012).

Однак до останнього часу проблема розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін вищих навчальних закладів у системі неперервної професійної освіти не була предметом окремого наукового дослідження, що зумовлює актуальність цієї розвідки, її теоретичне і практичне значення.

Мета статті – полягає у розкритті сутності культуротворчого підходу у системі післядипломної педагогічної освіти, визначенні психолого-педагогічних умов розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ.

Культуротворча компетентність викладачів гуманітарних дисциплін. Науковим підґрунтям порушеної нами проблеми виступають фундаментальні праці відомих психологів і педагогів Б. Ананьєва, Г. Ващенко, Л. Виготського, Н. Кузьміної, Т. Любарта, Я. Пономарьова, В. Роменця, С. Сисоєвої, А. Фурмана та ін., у яких обґрунтовуються складові професіограми викладача вищої школи, розкриваються гуманістична спрямованість і творчий характер педагогічної діяльності.

Провідним положенням теорії Б. Ананьєва є твердження про перетворювальну спрямованість людської діяльності, в якій людина здатна виступати суб'єктом активної цілеспрямованої дії, виробляти нові знання у процесі спілкування.

Серед головних джерел знань учений розглядав спілкування і життєвий досвід.

Л. Виготський у своїй фундаментальній праці «Проблеми розвитку психіки» довів, що здатність до культуротворчості забезпечують вищі психічні функції людини (словесне мислення, логічна пам'ять, утворення понять, довільна увага, воля). Він спростував доцільність вузькоаспектного тлумачення культури як сукупності матеріальних цінностей, дійшовши висновку, що її складають духовні прагнення й потреби людини, які виступають підґрунтям для подальшого творення матеріальних благ.

Фундатор культурно-історичної концепції розвитку психіки в основу свого вчення поклав думку про те, що «...кожна психічна функція у певний час виходить за межі органічної системи активності... і починає свій культурний розвиток у межах зовсім іншої системи активності, але обидві системи розвиваються спільно і з'єднано, утворюючи сплетіння двох різних по суті генетичних процесів» (Виготський Л. С., 1983, с. 34). Цей процес нерозривно пов'язаний зі спілкуванням та мисленням.

Спираючись на провідні положення про розвиток вищих психічних функцій, представники гуманістичної психології витлумачують культуротворчу діяльність як таку, що спрямована на взаєморозуміння і взаємодію, співтворчість суб'єктів навчання.

Французький психолог Тодд Любарт особливо важливу роль у структурі психічних якостей людини відводить креативності, під якою розуміє здатність створювати новий продукт, який володіє новизною і при цьому відповідає контексту, у якому він знаходиться. Таким новим продуктом можуть бути оригінальна ідея, рішення, які спроможні викликати бурхливу емоційну реакцію чи важливе відкриття. В основу власної інтерпретації креативності Т. Любарт поклав багатофакторний підхід. Відповідно до нього, креативність залежить від низки чинників: когнітивних (інтелект, знання); конативних (когнітивний стиль, особистісні риси, мотивація), емоційних, середовищних чинників (Психологія креативності, 2009, с. 24). З-поміж інтелектуальних здібностей, які забезпечують здатність особистості до креативності, вчений назвав уміння розпізнавати, визначати і перевизначити проблему чи завдання; здатність виокремлювати з оточення пов'язану з проблемою інформацію (селективне кодування); уміння встановлювати паралелі між різними предметними галузями, корисні для рішення проблеми (аналогії, метафори, селективне порівняння, дивергентне мислення).

Засновник психології творчості, Дж. Гілфорд не тільки розкрив сутність дивергентності як одно із типів мислення, основи креативності, але й виокремив основні його компоненти: 1) здатність до аналізу, синтезу, порівняння та встановлення причинно-наслідкових зв'язків; 2) критичність

мислення; 3) здатність знаходити протиріччя; 4) прогностичність; 5) багатоекранне бачення будь-якої системи або об'єкту; 6) логічність, алгоритмічність дій; 7) здатність генерувати нові ідеї, знаходити образно-графічні форми їх вирішення (Гілфорд Д., 1965).

Автори навчального посібника «Креативна педагогіка і психологія» вбачають основну мету післядипломної педагогічної освіти у підвищенні професійної компетентного фахівця, підготовці творчої особистості, а тому «процес навчання повинен включати у себе мислення, пошук, відкриття, критичні роздуми і творче рішення» (Чернілевський. Д. В., 2001, с. 18). Не випадково провідною професіографічною рисою педагога Д. Чернілевський і О. Морозов називають креативність, що витлумачується ними як особлива стійка індивідуальна властивість, яка зумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність (Чернілевський. Д. В., 2001, с. 21). Для розвитку креативності, що здійснюється за логікою цілеспрямованого руху від наслідування до власної творчості, необхідно створити відповідні умови: нерегламентоване середовище, демократичні відносини, мотивацію, належний рівень культурного розвитку викладача (Чернілевський. Д. В., 2001, с. 23-24).

Фундатор гуманістичної психології К. Роджерс переконливо довів, що для сучасної освіти внутрішня свобода виступає провідним чинником успішної діяльності суб'єктів навчання, спрямованим на те, щоб «бути вільним» (Гуманістична психологія, 2001, с. 51). Досягненню цієї мети сприятимуть такі умови: учіння повинне відбуватися за власною ініціативою; особистість перебуватиме в контакт з реальною проблемою; довіра до людини, надання їй можливості обирати власний шлях для вирішення проблеми; щирість педагога; цінування особистості кожного вихованця; розуміння реакції того, хто вчиться.

Ідея культуротворчості у науковому доробку В. Роменця ґрунтується на думці про те, що продуктивність людської діяльності зумовлена головним чином розвитком творчої уяви. Авторитетний вітчизняний психолог наполягав, що кожен учинок вимагає суб'єктивної готовності, яка формується перш за все в уявленні того, що треба здійснити. Таким чином, учинок потребує певного моделювання у свідомості особистості, що здійснюється завдяки розвиненій творчій уяві (фантазії).

У системі мислєдіяльності фахівця, обґрунтованій і змодельованій А. Фурманом у монографії «Ідея професійного методологування», найвищий рівень посідає культуротворення, під яким розуміється «складний драматичний процес спільного використання/продукування нових смислів, знаково-знанневих форм мислєдіяння – буденного, аматорського, професійного (Фурман А. В., 2008, с. 37). Концептуального значення для

нашого дослідження набуває думка авторитетного вітчизняного вченого про те, що в сучасних умовах «епіцентром навчального процесу стає не зміст навчального предмету, а духовна взаємодія вчителя і учня. Звідси – вироблення нової педагогічної етики, яка передбачає зміну власної позиції вчителя і учня (із споживачів наукового знання вони стають виробниками соціально-культурного досвіду), збільшення питомої ваги особистісного спілкування (моделюється атмосфера психоемоційного єднання), спонукання до творчої пошукової діяльності..., відтворення життєвих ситуацій культурного діяння (ситуації морального вибору, духовної рефлексії тощо)» (Фурман А. В., 1997, с. 90). Таким чином, культуротворча діяльність викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ тісним чином пов'язана з розвитком творчої уяви, дивергентного мислення, гнучкості, толерантності, емпатійності, рефлексивності, імпровізаційності, комунікативності. Потужним чинником культуротворчого процесу є суб'єкт-суб'єктна взаємодія, яка реалізується у діалозі, співробітництві, взаємоповазі та взаємодопомозі, вільному виборі шляхів самореалізації.

На основі проведеного аналізу сучасної перепідготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ВВНЗ дійшли висновку, що у вищій військовій школі сьогодні домінує культурологічний підхід, спрямований на розширення знань слухачів про закономірності культурного процесу. Такий підхід забезпечує високий рівень теоретичної підготовки викладачів вищої військової школи. Однак перехід на компетентнісну модель навчання передбачає у першу чергу набуття педагогами практичного досвіду вирішення освітньо-професійних завдань, пов'язаних із пошуком нових педагогічних ідей, способів міжособистісної взаємодії та комунікації, шляхів і прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів (слухачів) ВВНЗ із гуманітарних дисциплін. Останнє зумовлює оновлення змісту фахової підготовки, підвищення кваліфікації необхідними компонентами, які б забезпечували розвиток інноваційного культуротворчого потенціалу кожного військового педагога-гуманітарія.

До останнього часу не вироблено єдиної класифікації компетентностей для викладача вищої школи. Зокрема, А. Маркова розглядає спеціальну, соціальну, особистісну та індивідуальну компетентності; І. Тонкович виокремлює академічні, соціально-особистісні та професійні компетентності; Т. Ісаєва пропонує розгорнуту класифікацію, що охоплює адаптаційно-цивілізаційні, соціально-організаційні, професійні, комунікативні, ціннісно-сміслові компетенції викладача вищої школи. Хоча в більшості класифікацій подаються професійні компетентності, при цьому їхній кількісний склад не конкретизується, інколи професійна компетентність ототожнюється з окремими компонентами

компетентності («знання й уміння формулювати проблеми, розв'язувати завдання, розробляти плани і забезпечувати їх виконання у вибраній галузі професійної діяльності» (Тонкович І. М., 2011., с. 37). Більш обґрунтованим вважаємо погляд на професійну компетентність викладача вищої школи як «інтегральний показник його готовності до розв'язання освітньо-наукових завдань на основі ґрунтовних фахових і психолого-педагогічних знань, умінь, досвіду, культури педагогічного спілкування, етики та естетики педагогічної діяльності», виокремлення таких її складових: теоретико-методологічної, предметно-діяльнісної, інформаційно-комунікативної, діагностично-прогностичної, організаторської, проектувально-корекційної, технологічної, науково-дослідницької, етичної, загальнокультурної, творчої (Вітченко А. О., 2012, с. 35-36).

Серед основних умов формування педагогічної компетентності дослідники виокремлюють креативність мислення, відчуття нового, високий рівень загальної і професійної культури. На думку Ю. Татура, компетентність сучасного фахівця охоплює сукупність умінь, морально-вольові якості, мотивацію і прагнення. Компетентний спеціаліст не лише знає, як зробити (уміння), але й може обґрунтувати своє рішення, творчо підходити до вирішення професійних проблем. Дослідник визначає, що компетентність фахівця з вищою освітою – це виявлення ним на практиці прагнення і здатності, готовності реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) для успішної творчої (продуктивної) діяльності у професійній та соціальній сфері, усвідомлення її соціальної значущості та особистісної відповідальності. Провідного значення для нашого дослідження набуває твердження про те, що найважливішою функцією сучасного фахівця є здатність до творчості.

Більшість науковців розглядають творчість як провідну ознаку педагогічного процесу, об'єктивну професійну характеристику діяльності педагога, яка відзначається оперативністю, систематичністю, співтворчістю, керованістю психічних станів, легкістю виникнення творчого самопочуття, публічністю. Провідного значення набуває теза про те, що «*діяльність педагога* за суспільними функціями, вимогами до творчих сторін особистості, за складністю психічного напруження в якійсь мірі *споріднена з діяльністю вченого, письменника, артиста* (курсив автора – прим. автора статті)» (Кузьміна Н. В., 1972, с. 84).

Вагомим внеском у дослідження сутності культуротворчої діяльності стала праця С. Сисоєвої «*Основи педагогічної творчості*», в якій обґрунтовано засадничі принципи творчої діяльності педагога. Серед основних ознак педагогічної творчості дослідниця називає здатності педагогів розробляти нові підходи до навчання; виявляти творчі здібності вихованців; бачити проблеми та знаходити різні шляхи їх розв'язання; проводити

самоаналіз професійної діяльності, науково-дослідницьку роботу, узагальнювати власний досвід та досвід своїх колег; володіти формами і методами управління навчально-пізнавальною діяльністю; проявляти гнучкість тощо (Сисоєва С. О., 2006, с. 100).

Таким чином знаходимо підтвердження власного припущення про нагальність перегляду традиційних підходів до професійної підготовки викладача у вищій військовій школі, перенесення акценту із знанневої на культуротворчу модель післядипломної педагогічної освіти у ВВНЗ.

Проведений ґрунтовний аналіз наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що культуротворчу компетентність викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ слід розуміти як складову професійної компетентності, інтегральний показник готовності до продуктивної педагогічної діяльності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії із студентами (курсантами, слухачами) на основі динамічної сукупності культурологічних знань, умінь, естетичного досвіду, гуманістичних ідеалів і цінностей, творчих здібностей і здатності до співтворчої діяльності тощо. Професійну і культуротворчу компетентності розмежовуємо за рівнями їх функціонування: професійна є метакомпетентністю, тоді як культуротворча компетентність є міждисциплінарною, інтегративною.

Розвиток культуротворчої компетентності повинен актуалізувати цілий комплекс особистісних якостей викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ, що охоплює його цінності і переконання, емоції і почуття, вольові якості, креативність та ініціативність, комунікабельність, прагнення до активної перетворювальної діяльності.

З метою побудови дієвого механізму розвитку культуротворчої компетентності викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ у системі післядипломної освіти (формальної – курси підвищення кваліфікації, стажування; неформальної – самопідготовка) розробили технологічну схему культуротворчої компетентності, до якої входять такі складові:

1. *Культурологічні знання* (ґрунтовні знання основних етапів розвитку української і зарубіжної культури, цілісне уявлення про найвищі досягнення людства в духовній та матеріальній сферах).

2. *Культурологічні вміння* (вміння аналізувати явища культури і мистецтва, порівнювати їх між собою, давати культурним і мистецьким явищам, артефактам обґрунтовану власну оцінку).

3. *Естетичний досвід* (сформованість сталої потреби у спілкуванні з прекрасним, тривала практика читацької, глядацької, виконавської діяльності).

4. *Гуманістичні ідеали і цінності* (любов та повага до людини, шанобливе ставлення до культурної спадщини власного народу і культурних здобутків інших народів світу; сповідування та пропагування найвищих духовних цінностей світової цивілізації).

5. *Творчі здібності* (креативність; гнучкість і нестереотипність мислення; легкість виникнення творчого стану; спроможність створювати оригінальні образи, сюжети, рішення; заражальність).

6. *Здатність до співтворчої діяльності* (здатність захоплювати інших власними творчими ідеями і рішеннями; спрямованість на міжособистісну взаємодію, співпрацю, розроблення та втілення спільного задуму; комунікабельність).

Визначення рівнів розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ має здійснюватись на основі розробленої системи критеріїв:

1. Сформованість культурологічних знань і умінь, естетичного досвіду, потреба в естетизації педагогічної діяльності.

2. Начитанність, ерудованість, допитливість, прагнення до постійного збагачення та поглиблення власних знань.

3. Емоційна заражальність, здатність передавати вихованцям позитивний настрій.

4. Тяжіння до діалогічного педагогічного спілкування, налаштованість на творчу взаємодію.

5. Натхненність, постійна потреба у творчій діяльності.

6. Відчуття нового, схильність до генерування нових педагогічних ідей.

7. Легкість виникнення творчого задуму у процесі педагогічної взаємодії.

8. Здатність до педагогічної імпровізації, вироблення оптимальних рішень педагогічних ситуацій (проблем).

9. Асоціативність, оригінальність, креативність, гнучкість мислення.

10. Здатність до налагодження інтерактивної педагогічної комунікації, творчого розв'язання складних педагогічних ситуацій (проблем).

Ефективність розвитку культуротворчої компетентності викладача вищої військової школи залежить від дотримання низки психолого-педагогічних умов:

1. Пріоритетність особистісної і професійної самоактуалізації військового педагога, сформованість сталих потреб у самоосвіті, саморозвитку та самореалізації.

2. Єдність і взаємозв'язок формальної, неформальної та інформальної освіти.

3. Створення культуротворчого освітнього середовища, забезпечення сприятливого психологічного мікроклімату в науково-педагогічному колективі.

4. Актуалізація життєвого і професійного досвіду викладача ВВНЗ, сприяння його постійному теоретичному осмисленню та практичному збагаченню.

5. Підвищення мотивації та стимулювання культуротворчої діяльності військового педагога.

6. Інтерактивний, діалогічний, співтворчий характер взаємодії суб'єктів військово-педагогічного процесу.

7. Технологічність розвитку культуротворчої компетентності викладача ВВНЗ.

Реалізація визначених умов забезпечить необхідне підґрунтя для опанування сучасних педагогічних знань, умінь, навичок, збагачення практичного досвіду, набуття важливих особистісних і професійних якостей (креативність, творча уява, творче мислення, здатність до генерування нових ідей на основі, вироблення індивідуального стилю діяльності, перетворення педагогічної дійсності за принципами краси і гармонії).

Висновки. Проведений аналіз порушеного наукового питання засвідчив переваги культуротворчого підходу, сутність якого полягає у підготовці викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ до активної професійної діяльності, продуктивної педагогічної комунікації, міжосо-

бистісної взаємодії, творчості з метою ефективного вирішення освітньо-виховних завдань, подолання проблем, розв'язання конфліктних ситуацій на основі актуального культурологічного контенту, інтерактивних технологій навчання. Серед психолого-педагогічних умов розвитку культуротворчої компетентності виокремили такі: створення сприятливого мікроклімату у навчальному середовищі, спрямованого на задоволення освітніх потреб особистості; налагодження діалогічної взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу; використання інтерактивних технологій навчання. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні теоретичної моделі розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ для системи неперервної педагогічної освіти.

Література

1. Антонова О. Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя / О. Є. Антонова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. : У 2-х ч. с К.-Вінниця, 2011. с Вип. 69. , Ч. 2. с С. 11-17.
2. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский [глав. ред. А. В. Запорожец]. с М.: Педагогика, 1983. с Т.3: Проблемы развития психики. с 367 с.
3. Вітченко А. Компетентнісний підхід до підготовки викладача ВВНЗ / А. Вітченко, А. Вітченко // Вісник Національного університету оборони України. с 2012. с Вип. 5 (30). с С. 33-38.
4. Гилфорд Д. Три стороны интеллекта. Психология мышления / Д. Гилфорд с М. : Прогресс, 1965. с 525 с.
5. Гуманістична психологія: Антологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів: у 3-х т. Т.1 / [упоряд. Р. Трач і Г. Балл]. с К. : Пульсари, 2001. с 252 с.
6. Жорнова О. Ідея культуротворчості в професійній освіті та її реалізація в
7. підготовці вчителя / О. Жорнова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://enpuiр.npu.edu.ua/handle/123456789/9599>
8. Зягвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя : [текст] / В. И. Зягвязинский. с М. : Педагогика, 1987. с 159 с.
9. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. с М. : Педагогика, 1990. с 144 с.
10. Кремень В. Г. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : [монографія] / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. с К. : Пед. думка, 2012. с 368 с.
11. Основы вузовской педагогики : учеб. пособ. / ред. кол. : Н. В. Кузьмина (отв. ред.) и И. А. Уркин. — Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1972. — 311 с.
12. Леонтьева В. М. Культуротворческий процесс: основания и начала / В. М. Леонтьева. — Х. : Консум, 2003. — 216 с.
13. Психология креативности / [Т. Любарт, К. Муширу, С. Торджман, Ф. Зенасни ; пер. с фр]. с М. : Когито-центр, 2009. с 215 с.
14. Тонкович И. Н. Компетентностный подход в высшем образовании : содержательно-логический анализ / И. Н. Тонкович // Инновационные образовательные технологии. с 2011. с № 3. с С. 33-38.
15. Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. с Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
16. Сисоева С. О. Основы педагогической творчості : підруч. / С. О. Сисоева. с К. : Міленіум, 2006. с 344 с.
17. Фрейре П. Педагогіка свободи : етика, демократія і громадянська мужність / П. Фрейре ; [пер. з англ. О. Дем'янчука]. с К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. — 124 с.
18. Фурман А. В. Модульно-розвивальне навчання : принципи, умови, забезпечення : [монографія] / А. В. Фурман. с К. : Правда Ярославичів, 1997. с 340 с.
19. Фурман А. В. Ідея професійного методологування : [монографія] / А. В. Фурман. с Ялта-Тернопіль : Економічна думка, 2008. с 208 с.
20. Черепанова С. О. Філософія освіти: форми культуротворчості в історичному та індивідуальному бутті людини / С. О. Черепанова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.22416>
21. Чернилевский Д. В. Креативная педагогика и психология : учеб. пособ. / Д. В. Чернилевский, А. В. Морозов. с М. : МГТА, 2001. с 301 с.

РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН ВЫСШИХ ВОЕННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ

Замотаева Наталия, старший преподаватель кафедры гуманитарной и социально-экономической подготовки факультета подготовки офицеров запаса НУОУ имени Ивана Черняховского, ул. Авиаконструктора Антонова д. 2/32, 03186 г. Киев, Украина, zamotaeva.n@mail.ru

В статье осуществлен подробный анализ теоретических основ исследования актуальной проблемы развития культуротворческой компетентности преподавателей гуманитарных дисциплин высшего военного учебного заведения в системе последипломного педагогического образования, доказано определяющую роль культуротворчества для формирования компетентных военных педагогов-гуманитариев. Обоснована сущность культуротворческой компетентности преподавателя гуманитарных дисциплин высшего военного учебного заведения, определена ее структура и критерии развития.

Установлено, что среди психолого-педагогических условий формирования культуротворческой компетентности рассматривают такие: создание благоприятного микроклимата в учебной среде, направленного на удовлетворение образовательных потребностей личности; налаживание диалогического взаимодействия всех субъектов учебно-воспитательного процесса; использование активных технологий обучения. Их реализация обеспечит активизацию творческих возможностей, развитие воображения, образного мышления, способности к творчеству преподавателей гуманитарных дисциплин высших военных учебных заведений

Ключевые слова: преподаватели гуманитарных дисциплин, высшие военные учебные заведения, культуротворческая компетентность, культуротворческий подход, культуротворчество, профессиональная компетентность.

DEVELOPMENT OF CULTURE-FORMING COMPETENCE IN HUMANITIES TEACHERS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS: PSYCHO-PEDAGOGICAL CONDITIONS

Zamotaieva Natalia, senior lecturer of the Department for Humanitarian and Social-Economic Training of Military Training Course of Officer Reserve at Ivan Chernyakhovskiy National Defense University, 2/32 Aviakonstruktora Antonova str, 03186 Kyiv, Ukraine zamotaeva.n@mail.ru

This article provides a detailed analysis of the theoretical foundations for examination of the pressing issue of development of cultural and creative competence in humanities teachers of a higher military education establishment in the system of postgraduate pedagogical education; the decisive role of cultural creativity in generating competent military humanities teachers has been proved. The theoretical analysis taken in scientific studies on the issue revealed that introduction of a cultural and creative approach in the system of continuous professional education will provide for training of competent military teachers able to take a holistic approach while arranging humanitarian training of military personnel in higher military educational establishments, solve educational and teaching goals successfully, tackle the challenges and resolve conflicts single-handedly.

The purpose of the article is to reveal the essence of the cultural and creative approach in the system of postgraduate pedagogical education, identify psycho-pedagogical prerequisites for development of cultural and creative competence in humanities teachers of higher military educational establishments.

On the basis of the material presented it was found that cultural and creative competence of a humanities teacher at a higher military educational establishment should be understood as part of professional competence, an integral indicator of the commitment to carry out productive educational activities, interact with students (cadets, learners) on subject-to-subject basis within the framework of cumulative dynamics in cultural knowledge, skills, aesthetic background, ideals and values of humanism, creative abilities and capacity for co-creative actions, etc.

The study found that the psycho-pedagogical prerequisites for development of cultural and creative competence are considered to be as follows: favorable microclimate arranged in learning environment and aimed to meet educational needs of an individual; dialogical interaction established between all members of the educational and teaching process; active learning technologies applied. Implementation thereof would provide the activated creative abilities, development of imagination, visual thinking, creative capabilities of humanities teachers at higher military educational establishments.

Keywords: cultural creativity, cultural and creative competence, cultural and creative approach, humanities teachers, higher military educational establishments, professional competence.